Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 16ης Ιανουαρίου 2025*

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις – Οδηγία (ΕΕ) 2016/343 – Δικαίωμα παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του – Άρθρο 8, παράγραφος 2 – Δίκη που οδηγεί σε ερήμην καταδικαστική ή αθωωτική απόφαση – Προϋποθέσεις – Άρθρο 8, παράγραφος 4 – Υποχρέωση ενημέρωσης του ερήμην δικασθέντος σχετικά με τα διαθέσιμα μέσα ένδικης προστασίας – Άρθρο 9 – Δικαίωμα σε νέα δίκη ή άλλο μέσο ένδικης προστασίας που επιτρέπει την επί της ουσίας επανεξέταση της υπόθεσης και που ενδέχεται να οδηγήσει σε ανατροπή της αρχικής απόφασης – Άρθρο 10, παράγραφος 1 – Δικαίωμα αποτελεσματικής ένδικης προστασίας – Εθνική ρύθμιση που εξαρτά την αναγνώριση του δικαιώματος σε νέα δίκη από την υποβολή αίτησης επανάληψης της ποινικής διαδικασίας σε δικαστική αρχή ενώπιον της οποίας πρέπει να εμφανιστεί ο ερήμην δικασθείς»

Στην υπόθεση C-400/23,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Sofiyski gradski sad (πλημμελειοδικείο Σόφιας, Βουλγαρία) με απόφαση της 29ης Ιουνίου 2023, η οποία περιήλθε αυθημερόν στο Δικαστήριο, στο πλαίσιο των ποινικών διαδικασιών κατά του

VB

παρισταμένης της:

Sofiyska gradska prokuratura,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους K. Λυκούργο (εισηγητή), πρόεδρο του τρίτου τμήματος, προεδρεύοντα του τετάρτου τμήματος, S. Rodin και O. Spineanu-Matei, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. Richard de la Tour

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους M. Wasmeier και I. Zaloguin,

* Γλώσσα διαδικασίας: η βουλγαρική.

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου 2024,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 8, παράγραφος 4, του άρθρου 9 και του άρθρου 10, παράγραφος 1, της οδηγίας (ΕΕ) 2016/343 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας (ΕΕ 2016, L 65, σ. 1).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών κατά του VB για πράξεις που ενδέχεται να συνιστούν ποινικά αδικήματα επισύροντα στερητικές της ελευθερίας ποινές.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2016/343

3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 9, 10, 12, 33, 39, 44, 47 και 48 της οδηγίας 2016/343 διαλαμβάνουν τα εξής:

«(9) Σκοπός της παρούσας οδηγίας είναι να ενισχυθεί το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, με τη θέσπιση κοινών ελάχιστων κανόνων για ορισμένες πτυχές του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη.

(10) Με τη θέσπιση κοινών ελάχιστων κανόνων για την προστασία των δικονομικών δικαιωμάτων των υπόπτων και κατηγορουμένων η παρούσα οδηγία έχει σκοπό να ενισχύσει την εμπιστοσύνη των κρατών μελών στα συστήματα απονομής ποινικής δικαιοσύνης των άλλων κρατών μελών […].

[…]

(12) Η παρούσα οδηγία θα πρέπει να εφαρμόζεται στα φυσικά πρόσωπα που είναι ύποπτα ή κατηγορούμενα σε ποινικές διαδικασίες. Θα πρέπει να εφαρμόζεται από τη στιγμή που ένα πρόσωπο είναι ύποπτο ή κατηγορείται για τέλεση αξιόποινης πράξης ή εικαζόμενης αξιόποινης πράξης και, κατά συνέπεια, ακόμα και πριν το εν λόγω πρόσωπο ενημερωθεί από τις αρμόδιες αρχές ενός κράτους μέλους, μέσω επίσημης ειδοποίησης ή με άλλο τρόπο, ότι θεωρείται ύποπτο ή ότι κατηγορείται. Η παρούσα οδηγία θα πρέπει να εφαρμόζεται σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας μέχρι να εκδοθεί η τελική απόφαση ως προς το αν ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος διέπραξε τη σχετική αξιόποινη πράξη και να καταστεί η εν λόγω απόφαση οριστική. Οι νομικές ενέργειες και τα ένδικα

μέσα που διατίθενται αφού η εν λόγω απόφαση έχει καταστεί οριστική, συμπεριλαμβανομένης της προσφυγής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, δεν θα πρέπει να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας.

[…]

(33) Το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη αποτελεί μια από τις βασικές αρχές σε μια δημοκρατική κοινωνία. Το δικαίωμα των υπόπτων και των κατηγορουμένων να παρίστανται στη δίκη τους βασίζεται σε αυτό το δικαίωμα και θα πρέπει να κατοχυρώνεται σε όλη την [Ευρωπαϊκή] Ένωση.

[…]

(39) Στις περιπτώσεις που τα κράτη μέλη προβλέπουν τη δυνατότητα διεξαγωγής δίκης ερήμην του υπόπτου ή κατηγορουμένου, αλλά δεν μπορούν να εκπληρωθούν οι προϋποθέσεις για τη λήψη απόφασης ερήμην του, επειδή ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος δεν κατέστη δυνατό να εντοπιστεί παρ' όλο που καταβλήθηκαν οι δέουσες προσπάθειες, για παράδειγμα, επειδή το εν λόγω πρόσωπο διέφυγε ή φυγοδίκησε, θα πρέπει να είναι εντούτοις δυνατό να ληφθεί απόφαση ερήμην του υπόπτου ή κατηγορουμένου και να εκτελεστεί η απόφαση αυτή. Σε αυτή την περίπτωση τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι, όταν οι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι λαμβάνουν γνώση της απόφασης, ειδικότερα όταν συλλαμβάνονται, θα πρέπει να λαμβάνουν επίσης γνώση της δυνατότητας να προσβάλουν την απόφαση και του δικαιώματος να ζητήσουν νέα δίκη ή να ασκήσουν άλλο ένδικο μέσο προστασίας. Οι εν λόγω πληροφορίες θα πρέπει να παρέχονται γραπτώς. Οι πληροφορίες μπορούν ωστόσο να παρέχονται προφορικώς, υπό τον όρο ότι σημειώνεται το γεγονός ότι παρασχέθηκαν οι πληροφορίες σύμφωνα με τη διαδικασία καταχώρισης που προβλέπει η εθνική νομοθεσία.

[…]

(44) Σύμφωνα με την αρχή της αποτελεσματικότητας του ενωσιακού δικαίου, τα κράτη μέλη οφείλουν να θεσπίζουν επαρκή και αποτελεσματικά μέσα ένδικης προστασίας σε περίπτωση παραβίασης δικαιώματος που παρέχεται στους πολίτες βάσει του δικαίου της Ένωσης. Ένα αποτελεσματικό μέσο ένδικης προστασίας, που είναι διαθέσιμο σε περίπτωση παραβίασης οποιουδήποτε από τα δικαιώματα που ορίζονται στην παρούσα οδηγία, θα πρέπει στο μέτρο του δυνατού να έχει ως αποτέλεσμα την επαναφορά του υπόπτου ή κατηγορουμένου στη θέση που θα είχε εάν δεν είχαν παραβιαστεί τα δικαιώματά του, προκειμένου να διαφυλαχτεί το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και τα δικαιώματα της υπεράσπισης.

[…]

(47) Η παρούσα οδηγία συνάδει με τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις αρχές που αναγνωρίζονται από τον Χάρτη [των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης)] και την [Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία υπεγράφη στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ)], συμπεριλαμβανομέν[ων] […] του δικαιώματος αποτελεσματικού μέσου ένδικης προστασίας και του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη […]. Ειδικότερα θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το άρθρο 6 [ΣΕΕ], σύμφωνα με το οποίο η Ένωση αναγνωρίζει τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές που περιέχονται στον

Χάρτη και σύμφωνα με το οποίο τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται από την ΕΣΔΑ και όπως απορρέουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, αποτελούν μέρος των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης.

(48) Δεδομένου ότι η οδηγία ορίζει ελάχιστους κανόνες, τα κράτη μέλη μπορούν να διευρύνουν τα δικαιώματα που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία με σκοπό την παροχή μεγαλύτερης προστασίας. Το επίπεδο προστασίας που παρέχουν τα κράτη μέλη δεν θα πρέπει ποτέ να υπολείπεται των προτύπων του Χάρτη ή της ΕΣΔΑ, όπως αυτά έχουν ερμηνευτεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.»

4 Το άρθρο 1 της οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Αντικείμενο», ορίζει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία θεσπίζει κοινούς ελάχιστους κανόνες σχετικά με:

α) ορισμένες πτυχές του δικαιώματος στο τεκμήριο αθωότητας κατά την ποινική διαδικασία·

β) το δικαίωμα παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του κατά την ποινική διαδικασία.»

5 Κατά το άρθρο 2 της οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Πεδίο εφαρμογής»:

«Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται στα φυσικά πρόσωπα που είναι ύποπτα ή κατηγορούμενα σε ποινική διαδικασία. Εφαρμόζεται σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας από τη στιγμή που ένα πρόσωπο θεωρείται ύποπτο ή κατηγορείται για τέλεση αξιόποινης πράξης ή εικαζόμενης αξιόποινης πράξης μέχρι την απόφαση για την τελική εκτίμηση του κατά πόσον το εν λόγω πρόσωπο διέπραξε τη σχετική αξιόποινη πράξη και μέχρι η εν λόγω απόφαση να καταστεί οριστική.»

6 Το άρθρο 8 της οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Δικαίωμα παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του», προβλέπει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι έχουν το δικαίωμα παράστασης στη δίκη τους.

2. Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι μια δίκη που μπορεί να οδηγήσει σε απόφαση για την ενοχή ή την αθωότητα του υπόπτου ή κατηγορουμένου μπορεί να διεξαχθεί ερήμην αυτού, υπό τον όρο ότι:

α) ο ύποπτος ή κατηγορούμενος έχει ενημερωθεί εγκαίρως σχετικά με τη δίκη και τις συνέπειες της μη παράστασης· ή

β) ο ύποπτος ή κατηγορούμενος, αφού ενημερώθηκε για τη δίκη, εκπροσωπείται από εξουσιοδοτημένο δικηγόρο ο οποίος διορίστηκε είτε από τον ύποπτο ή κατηγορούμενο είτε από το κράτος.

3. Απόφαση που έχει ληφθεί σύμφωνα με την παράγραφο 2 μπορεί να εκτελεστεί κατά του συγκεκριμένου προσώπου.

4. Στις περιπτώσεις που τα κράτη μέλη έχουν ένα σύστημα που προβλέπει τη δυνατότητα διεξαγωγής δικών ερήμην του υπόπτου ή κατηγορουμένου, αλλά δεν είναι δυνατό να τηρηθούν οι προϋποθέσεις που καθορίζονται στην παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου επειδή ο ύποπτος ή

ο κατηγορούμενος δεν μπορεί να εντοπιστεί παρ' όλο που καταβλήθηκαν οι δέουσες προσπάθειες, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέψουν ότι είναι εντούτοις δυνατό να ληφθεί απόφαση και να εκτελεστεί. Σε αυτή την περίπτωση τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, όταν οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι λαμβάνουν γνώση της απόφασης, ειδικότερα όταν συλλαμβάνονται, λαμβάνουν επίσης γνώση της δυνατότητας να προσβάλουν την απόφαση και του δικαιώματος να ζητήσουν νέα δίκη ή να ασκήσουν άλλο μέσο ένδικης προστασίας, σύμφωνα με το άρθρο 9.

[…]»

7 Το άρθρο 9 της οδηγίας 2016/343, το οποίο επιγράφεται «Δικαίωμα σε νέα δίκη», έχει ως εξής:

«Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος, στις περιπτώσεις που δεν παρίστατο στη δίκη του και δεν έχουν τηρηθεί οι όροι που προβλέπονται στο άρθρο 8 παράγραφος 2, έχει δικαίωμα σε νέα δίκη ή άλλο ένδικο μέσο προστασίας που επιτρέπει [την επί της ουσίας επανεξέταση] της υπόθεσης, περιλαμβανομένης της εξέτασης νέων αποδεικτικών στοιχείων, και που ενδέχεται να οδηγήσει σε ανατροπή της αρχικής απόφασης. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι εν λόγω ύποπτοι και κατηγορούμενοι έχουν το δικαίωμα να παρίστανται, να συμμετέχουν ουσιαστικά, σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπει το εθνικό δίκαιο, και να ασκούν τα δικαιώματα υπεράσπισής τους.»

8 Το άρθρο 10 της οδηγίας, το οποίο επιγράφεται «Μέσα ένδικης προστασίας», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι διαθέτουν αποτελεσματικό ένδικο μέσο προστασίας εάν παραβιάζονται τα δικαιώματά τους δυνάμει της παρούσας οδηγίας.»

Η απόφαση-πλαίσιο 2002/584

9 Το άρθρο 4α της απόφασης-πλαισίου 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών (ΕΕ 2002, L 190, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009 (ΕΕ 2009, L 81, σ. 24) (στο εξής: απόφαση-πλαίσιο 2002/584), ορίζει τα εξής:

«1. Η εκτελούσα δικαστική αρχή δύναται επίσης να αρνηθεί την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης που έχει εκδοθεί με σκοπό την εκτέλεση ποινής στερητικής της ελευθερίας ή μέτρου ασφαλείας στερητικού της ελευθερίας, εάν το πρόσωπο δεν εμφανίσθηκε αυτοπροσώπως στη δίκη που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης, εκτός εάν στο ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης αναφέρεται ότι το πρόσωπο, βάσει δικονομικών απαιτήσεων που προβλέπονται από το εθνικό δίκαιο του κράτους μέλους έκδοσης:

[…]

δ) η απόφαση δεν του επιδόθηκε αυτοπροσώπως αλλά:
   i) θα του επιδοθεί αυτοπροσώπως και αμελλητί μετά την παράδοσή του και θα ενημερωθεί ρητά για το δικαίωμά του να δικασθεί εκ νέου ή να ασκήσει ένδικο μέσο, όπου το πρόσωπο δικαιούται να παρίσταται, η δε ουσία της υπόθεσης, περιλαμβανομένων και νέων αποδεικτικών στοιχείων, θα επανεξετασθεί, και η δίκη μπορεί να οδηγήσει σε ανατροπή της αρχικής απόφασης·

και

ii) θα ενημερωθεί σχετικά με την προθεσμία εντός της οποίας οφείλει να ζητήσει να δικαστεί εκ νέου ή να ασκήσει ένδικο μέσο, όπως προβλέπεται στο σχετικό ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης.

[…]

3. Σε περίπτωση που το πρόσωπο παραδίδεται υπό τους όρους της παραγράφου 1 στοιχείο δ) και έχει ζητήσει επανεκδίκαση της υπόθεσης ή ασκήσει ένδικο μέσο, το μέτρο στέρησης της ελευθερίας του προσώπου που αναμένει την επανεκδίκαση της υπόθεσης ή το ένδικο μέσο επανεξετάζεται, έως ότου ολοκληρωθεί η εν λόγω δικαστική διαδικασία, βάσει του δικαίου του κράτους μέλους έκδοσης, είτε ανά τακτικά διαστήματα είτε κατόπιν αίτησης του ενδιαφερομένου προσώπου. Η επανεξέταση αυτή εμπεριέχει ειδικότερα τη δυνατότητα αναστολής ή διακοπής του μέτρου στέρησης της ελευθερίας. Η επανεκδίκαση της υπόθεσης ή η άσκηση ενδίκου μέσου αρχίζει εν ευθέτω χρόνω μετά την παράδοση.»

Το βουλγαρικό δίκαιο

10 Το άρθρο 15, παράγραφοι 2 και 3, του Nakazatelno-protsesualen kodeks (κώδικα ποινικής δικονομίας) (DV αριθ. 86 της 28ης Οκτωβρίου 2005), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των διαδικασιών της κύριας δίκης (στο εξής: NPK), ορίζει τα εξής:

«(2) Οι κατηγορούμενοι και οι λοιποί μετέχοντες στην ποινική διαδικασία έχουν στη διάθεσή τους όλα τα αναγκαία δικονομικά μέσα για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων και των έννομων συμφερόντων τους.

(3) Ο δικαστής, ο εισαγγελέας και τα ανακριτικά όργανα γνωστοποιούν στα πρόσωπα που διαλαμβάνονται στην παράγραφο 2 τα δικονομικά δικαιώματά τους και διασφαλίζουν τη δυνατότητα άσκησής τους.»

11 Το άρθρο 423, παράγραφοι 1 έως 4, του NPK ορίζει τα εξής:

«(1) Εντός έξι μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία έλαβε γνώση της αμετάκλητης ποινικής καταδίκης […], ο ερήμην καταδικασθείς μπορεί να ζητήσει την επανάληψη της [ποινικής διαδικασίας] επικαλούμενος την απουσία του κατά τη [διαδικασία αυτή]. Το αίτημα γίνεται δεκτό, εκτός από τις περιπτώσεις στις οποίες ο καταδικασθείς, μετά την απαγγελία της κατηγορίας κατά τη διάρκεια της ανάκρισης, διέφυγε, με αποτέλεσμα να μην καταστεί δυνατό να εφαρμοστεί η διαδικασία του άρθρου 247c, παράγραφος 1, ή, στις περιπτώσεις στις οποίες μετά την εφαρμογή της εν λόγω διαδικασίας, ο καταδικασθείς δεν παρέστη στην ακροαματική διαδικασία χωρίς να συντρέχει αποχρών λόγος.

(2) Η αίτηση δεν αναστέλλει την εκτέλεση της ποινικής καταδίκης, εκτός εάν το δικαστήριο ορίζει άλλως.

(3) Η διαδικασία επανάληψης της [ποινικής διαδικασίας] περατώνεται αν ο ερήμην καταδικασθείς δεν εμφανιστεί χωρίς να συντρέχει αποχρών λόγος.

(4) Όταν ερήμην καταδικασθείς κρατείται σε εκτέλεση αμετάκλητης απόφασης και το δικαστήριο επαναλαμβάνει τη διαδικασία, αποφαίνεται με την απόφασή του και επί του μέτρου ασφάλειας.»

12 Το άρθρο 424, παράγραφοι 1 και 2, του NPK προβλέπει τα εξής:

«(1) Η αίτηση επανάληψης ποινικής διαδικασίας σύμφωνα με το άρθρο 422, παράγραφος 1, σημείο 5, εξετάζεται από το αρμόδιο Apelativen sad (εφετείο, Βουλγαρία), όταν η πράξη που διαλαμβάνεται στο άρθρο 419 έχει εκδοθεί από Rayonen sad (πρωτοδικείο, Βουλγαρία) ή από Okrazhen sad (περιφερειακό δικαστήριο, Βουλγαρία) ως δευτεροβάθμιο δικαστήριο, εξαιρουμένων των νέων αποφάσεων.

(2) Πλην των περιπτώσεων της παραγράφου 1, η αίτηση επανάληψης της ποινικής διαδικασίας εξετάζεται από το Varhoven kasatsionen sad (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Βουλγαρία).»

13 Το άρθρο 425, παράγραφος 2, του NPK ορίζει τα εξής:

«Στις περιπτώσεις του άρθρου 423, παράγραφος 1, η διαδικασία επαναλαμβάνεται και η υπόθεση επανέρχεται στο στάδιο κατά το οποίο άρχισε η ερημοδικία.»

Οι διαδικασίες της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

14 Στη Βουλγαρία έχουν ασκηθεί ποινικές διώξεις κατά του VB. Ο τελευταίος κατηγορείται, αφενός, για συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση με σκοπό την καλλιέργεια και τη διακίνηση ναρκωτικών ουσιών καθώς και την κατοχή όπλων και, αφετέρου, για κατοχή ναρκωτικών και όπλων. Οι πράξεις αυτές συνιστούν ποινικά αδικήματα που επισύρουν στερητικές της ελευθερίας ποινές.

15 Δεν κατέστη δυνατόν να γίνει οποιαδήποτε επίσημη κοινοποίηση στον VB σχετικά με τις εις βάρος του κατηγορίες. Επιπλέον, ο VB δεν ενημερώθηκε ούτε για την παραπομπή του στο ακροατήριο ούτε, κατά μείζονα λόγο, για την ημερομηνία και τον τόπο διεξαγωγής της ακροαματικής διαδικασίας και τις συνέπειες της μη παράστασης. Ειδικότερα, οι αρμόδιες εθνικές αρχές δεν μπόρεσαν να εντοπίσουν τον VB, δεδομένου ότι αυτός είχε διαφύγει διαρκούσης της ανάκρισης, πριν από την αστυνομική επιχείρηση για τη σύλληψη των υπόπτων. Ο VB καταζητήθηκε και μέσω ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, δεν μπόρεσε ωστόσο να εντοπιστεί.

16 Το 2022 το Spetsializiran nakazatelen sad (ποινικό δικαστήριο ειδικών αρμοδιοτήτων, Βουλγαρία), ενώπιον του οποίου είχαν αρχικώς διεξαχθεί οι κινηθείσες κατά του VB ποινικές διαδικασίες, υπέβαλε αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 8, παράγραφος 4, και του άρθρου 9 της οδηγίας 2016/343. Οι αιτήσεις αυτές αφορούσαν, μεταξύ άλλων, το ζήτημα εάν η οδηγία 2016/343 απαιτεί από το δικαστήριο που εκδίδει ερήμην καταδικαστική απόφαση χωρίς να πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου της 8, παράγραφος 2, να αναφέρει ρητώς στην καταδικαστική απόφαση την ύπαρξη δικαιώματος σε νέα δίκη.

17 Με την απόφαση της 8ης Ιουνίου 2023, VB (Ενημέρωση του ερήμην καταδικασθέντος) (C-430/22 και C-468/22, στο εξής: απόφαση VB, EU:C:2023:458), το Δικαστήριο απάντησε αρνητικά στο ερώτημα αυτό.

18 Κατά το Sofiyski gradski sad (πλημμελειοδικείο Σόφιας, Βουλγαρία), ήτοι το αιτούν δικαστήριο, ενώπιον του οποίου συνεχίστηκαν, μετά την κατάργηση του Spetsializiran nakazatelen sad (ποινικού δικαστηρίου ειδικών αρμοδιοτήτων, Βουλγαρία), οι ποινικές διαδικασίες της κύριας δίκης, η απόφαση VB θα μπορούσε να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η βουλγαρική νομοθεσία συνάδει με την οδηγία 2016/343 και ότι ουδεμία ενέργεια απαιτείται εκ μέρους του δικαστηρίου που καταδικάζει ερήμην ένα πρόσωπο χωρίς να πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 8,

παράγραφος 2, της οδηγίας προκειμένου να διασφαλιστεί η κοινοποίηση στον καταδικασθέντα των πληροφοριών περί των οποίων γίνεται λόγος στο άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας.

19 Ωστόσο, εκτιμά ότι μια τέτοια ερμηνεία της απόφασης VB δεν είναι προφανής. Απαιτούνται, κατά την κρίση του, περαιτέρω διευκρινίσεις σχετικά με το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2016/343, προκειμένου να αποσαφηνιστεί, μεταξύ άλλων, το χρονικό σημείο κατά το οποίο οι πληροφορίες περί των οποίων γίνεται λόγος στο άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας πρέπει να κοινοποιηθούν στον ερήμην καταδικασθέντα.

20 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι χρειάζεται τις διευκρινίσεις αυτές προκειμένου να κρίνει εάν μπορεί να συνεχίσει ερήμην τις ποινικές διαδικασίες της κύριας δίκης. Δεδομένου του σοβαρού ενδεχομένου να καταδικαστεί ο VB, είναι απαραίτητο να διασφαλιστεί ότι οι πληροφορίες που πρόκειται στη συνέχεια να λάβει ο VB σχετικά με την καταδικαστική απόφαση και τα δικονομικά δικαιώματά του θα είναι επαρκείς υπό το πρίσμα των ελάχιστων κοινών κανόνων που θεσπίζει η οδηγία 2016/343.

21 Το αιτούν δικαστήριο επιθυμεί, ειδικότερα, να διασφαλιστεί ότι ο VB θα ενημερωθεί, κατά τον χρόνο της ενδεχόμενης σύλληψής του, όχι μόνον για την καταδίκη του, αλλά και για τα δικονομικά δικαιώματα που προβλέπονται στο άρθρο 9 της οδηγίας 2016/343, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, αυτής.

22 Δεδομένου ότι οι εν λόγω διατάξεις της οδηγίας 2016/343 έχουν, σύμφωνα με τη σκέψη 28 της απόφασης της 19ης Μαΐου 2022, Spetsializirana prokuratura (Δίκη φυγόδικου) (C-569/20, EU:C:2022:401), άμεσο αποτέλεσμα και τα βουλγαρικά δικαστήρια υποχρεούνται, δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 3, του NPK, να ενημερώνουν τους κατηγορουμένους για τα δικονομικά δικαιώματά τους, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς τα μέτρα που θα μπορούσε ή θα έπρεπε να λάβει για να διασφαλίσει την τήρηση της οδηγίας μετά την καταδικαστική απόφαση που πρόκειται να εκδώσει ερήμην.

23 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά, κατ’ αρχάς, ότι ο ερήμην καταδικασθείς πρέπει να έχει πλήρη γνώση των λόγων για τους οποίους καταδικάστηκε. Κατά την κρίση του, το Δικαστήριο πρέπει να διευκρινίσει εάν τούτο σημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι πρέπει να επιδίδεται στον ενδιαφερόμενο, κατά τον χρόνο της σύλληψής του, αντίγραφο ολόκληρης της ερήμην εκδοθείσας απόφασης.

24 Όσον αφορά, εν συνεχεία, τα δικονομικά δικαιώματα του ερήμην καταδικασθέντος, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς την ερμηνεία ορισμένων εκφράσεων του άρθρου 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, και του άρθρου 9 της οδηγίας 2016/343, ιδίως των εκφράσεων «δυνατότητας [των υπόπτων ή των κατηγορουμένων] να προσβάλουν την απόφαση», «δικαιώματος να ζητήσουν νέα δίκη» και «να ασκήσουν άλλο μέσο ένδικης προστασίας».

25 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι, στη Βουλγαρία, η προθεσμία για την άσκηση έφεσης κατά ερήμην εκδοθείσας καταδικαστικής απόφασης είναι δεκαπέντε ημέρες και τρέχει, αδιαλείπτως, από την ημερομηνία έκδοσης της καταδικαστικής απόφασης, ακόμη και αν ο ενδιαφερόμενος εξακολουθεί να αναζητείται. Ως εκ τούτου, το άρθρο 423 του NPK, το οποίο αφορά την ενδεχόμενη επανάληψη της ποινικής διαδικασίας, θεσπίζει το μοναδικό μέσο ένδικης προστασίας κατά ερήμην καταδικαστικής απόφασης άπαξ αυτή αποκτήσει, τη δέκατη έκτη ημέρα από της εκδόσεώς της, ισχύ δεδικασμένου.

26 Εντούτοις, το βουλγαρικό δίκαιο δεν προβλέπει ότι ο ερήμην καταδικασθείς πρέπει να ενημερωθεί για τη δυνατότητα να ζητήσει την επανάληψη της ποινικής διαδικασίας.

27 Επιπλέον, η αίτηση επανάληψης της ποινικής διαδικασίας μπορεί να υποβληθεί μόνον αφού η ερήμην εκδοθείσα απόφαση αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου, ενώ μόνον το Varhoven kasatsionen sad (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο), η απόφαση του οποίου δεν υπόκειται σε έφεση, είναι αρμόδιο να εξετάσει την αίτηση αυτή. Το αιτούν δικαστήριο εκφράζει αμφιβολίες ως προς το εάν ένα τέτοιο δικονομικό σύστημα διασφαλίζει την αποτελεσματικότητα του «δικαιώματος [των υπόπτων ή των κατηγορουμένων] να ζητήσουν νέα δίκη ή να ασκήσουν άλλο μέσο ένδικης προστασίας», κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, και του άρθρου 9 της οδηγίας 2016/343.

28 Επιπλέον, η αποτελεσματικότητα του δικαιώματος αυτού φαίνεται, κατά την κρίση του, να υπονομεύεται από την υποχρέωση, επί ποινή θέσεως στο αρχείο της αίτησης επανάληψης της ποινικής διαδικασίας, εμφάνισης ενώπιον του δικαστηρίου που θα εξετάσει την αίτηση αυτή. Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι μια τέτοια απαίτηση δεν περιλαμβάνεται στους ελάχιστους κοινούς κανόνες που καθορίζει ο νομοθέτης της Ένωσης και θα μπορούσε, υπό το πρίσμα της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σχετικά με το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, να είναι ασυμβίβαστη με το θεμελιώδες δικαίωμα αποτελεσματικής ένδικης προστασίας, όπως αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη και στο άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας 2016/343.

29 Εκ των προαναφερθέντων στοιχείων προκύπτει, κατά το αιτούν δικαστήριο, ότι, στη Βουλγαρία, κατά τον χρόνο κατά τον οποίον ο ερήμην καταδικασθείς ενημερώνεται για την καταδίκη του δεν του γνωστοποιείται το κατά την οδηγία 2016/343 «δικαίωμα σε νέα δίκη ή άλλο ένδικο μέσο προστασίας που επιτρέπει [την επί της ουσίας επανεξέταση] της υπόθεσης» ούτε του αναγνωρίζεται τέτοιο δικαίωμα. Αντιθέτως, ο τελευταίος μπορεί να επικαλεστεί το δικαίωμα αυτό στο πλαίσιο διαδικασίας ενώπιον του Varhoven kasatsionen sad (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου). Πρέπει, επομένως, να καθοριστεί εάν ένα τέτοιο καθεστώς συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης.

30 Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο εκφράζει την ανησυχία ότι ο Βούλγαρος νομοθέτης, εξαρτώντας το δικαίωμα σε νέα δίκη από την κίνηση διαδικασίας σε χρόνο μεταγενέστερο εκείνου κατά τον οποίο η ερήμην απόφαση αποκτά ισχύ δεδικασμένου, έχει δημιουργήσει μια κατάσταση στην οποία το δικαίωμα σε νέα δίκη εκφεύγει του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας 2016/343, όπως αυτό ορίζεται στο άρθρο 2 της οδηγίας, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα της αιτιολογικής της σκέψης 12.

31 Επιπλέον, οι λεπτομέρειες εφαρμογής του επίμαχου βουλγαρικού δικονομικού συστήματος ενέχουν τον κίνδυνο, κατά το αιτούν δικαστήριο, να καταστήσουν αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την παράδοση του VB εάν αυτός εντοπιστεί και συλληφθεί σε άλλο κράτος μέλος. Από το άρθρο 4α, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της απόφασης-πλαισίου 2002/584 προκύπτει ότι η δικαστική αρχή εκτέλεσης δεν μπορεί να αρνηθεί την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης εάν το εν λόγω ένταλμα αναφέρει ότι η ερήμην εκδοθείσα απόφαση θα επιδοθεί αμελλητί στον ενδιαφερόμενο μετά την παράδοσή του και ότι ο τελευταίος θα ενημερωθεί για το δικαίωμά του να δικασθεί εκ νέου ή να ασκήσει ένδικο μέσο. Όπως, όμως, αναφέρει το αιτούν δικαστήριο, το βουλγαρικό δίκαιο δεν προβλέπει καμία τέτοια ενημέρωση.

32 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται επίσης ως προς τους δικονομικούς κανόνες βάσει των οποίων θα μπορούσε το ίδιο να κρίνει εάν έχουν τηρηθεί οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2016/343. Ζητεί, ειδικότερα, να διευκρινιστεί εάν το ίδιο οφείλει, προτού αποφανθεί επί του ζητήματος αυτού με την ερήμην απόφασή του, να ακούσει τον συνήγορο υπεράσπισης του μη παρισταμένου διαδίκου.

33 Τέλος, δεδομένου ότι δεν μπορεί, στο παρόν στάδιο, να αποκλειστεί το ενδεχόμενο αθώωσης του VB, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί εάν οι κανόνες της οδηγίας 2016/343 είναι κρίσιμοι σε μια τέτοια περίπτωση. Κατά την κρίση του, το γράμμα της οδηγίας δεν είναι σαφές ως προς το σημείο αυτό, καθόσον αναφέρεται σε ερήμην «απόφαση» και όχι ειδικώς σε ερήμην καταδικαστική απόφαση. Ορισμένα χωρία του άρθρου 8 της οδηγίας, όπως η φράση «απόφαση για την ενοχή ή την αθωότητα», υποδηλώνουν ότι το άρθρο αυτό καλύπτει οποιαδήποτε απόφαση, ενώ άλλα, όπως η φράση «ειδικότερα όταν συλλαμβάνονται», δημιουργούν την εντύπωση ότι το άρθρο αυτό αφορά μόνον τις ερήμην καταδικαστικές αποφάσεις.

34 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Sofiyski gradski sad (πλημμελειοδικείο Σόφιας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) α) Έχει το άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας [2016/343] την έννοια ότι πρόσωπο που έχει καταδικαστεί ερήμην σε στερητική της ελευθερίας ποινή χωρίς να συντρέχει περίπτωση της παραγράφου 2 πρέπει να ενημερώνεται σχετικά με την απόφαση με την οποία καταδικάστηκε όταν συλλαμβάνεται προς τον σκοπό της εκτελέσεως της εν λόγω ποινής;

β) Ποιο είναι το περιεχόμενο της απαιτήσεως να “λαμβάνουν [οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι] γνώση της απόφασης” σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας [2016/343], επιβάλλεται δε στο πλαίσιο της εν λόγω απαιτήσεως η επίδοση αντιγράφου της αποφάσεως αυτής;

γ) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, στοιχεία α) και β): εμποδίζει το άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας [2016/343] το εθνικό δικαστήριο να αποφασίσει να διασφαλίσει την επίδοση αντιγράφου της εν λόγω αποφάσεως;

2) α) Είναι συμβατή με το άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας [2016/343] εθνική διάταξη η οποία –στην περίπτωση κατά την οποία ποινική κατηγορία εξετάζεται ερήμην του κατηγορουμένου και εκδίδεται καταδικαστική απόφαση χωρίς να συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας [2016/343]– δεν προβλέπει διαδικασία ενημερώσεως του ερήμην καταδικασθέντος σχετικά με το δικαίωμά του σε νέα δίκη παρουσία του και, ειδικότερα, δεν προβλέπει τέτοια ενημέρωση κατά τη σύλληψη του ερήμην καταδικασθέντος προσώπου;

β) Έχει σημασία το γεγονός ότι η εθνική διάταξη –το άρθρο 423 του NPK– ορίζει ότι ο ερήμην καταδικασθείς ενημερώνεται σχετικά με το δικαίωμά του σε νέα δίκη, αλλά μόνον αφότου υποβάλει αίτηση για την ακύρωση της εν λόγω καταδικαστικής αποφάσεως και για τη διεξαγωγή νέας δίκης παρουσία του, η δε σχετική ενημέρωση παρέχεται με δικαστική απόφαση επί της αιτήσεως αυτής;

γ) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως: Τηρούνται οι απαιτήσεις του άρθρου 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, και του άρθρου 10, παράγραφος 1, της οδηγίας [2016/343] αν το δικαστήριο που εξετάζει ποινική κατηγορία ερήμην του κατηγορουμένου και εκδίδει καταδικαστική απόφαση χωρίς να συντρέχει περίπτωση του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας κάνει στην απόφασή του μνεία στο δικαίωμα του

εν λόγω προσώπου σε νέα δίκη ή άλλο μέσο ένδικης προστασίας και υποχρεώνει τα πρόσωπα που συλλαμβάνουν τον καταδικασθέντα να του επιδώσουν αντίγραφο της εν λόγω αποφάσεως;

δ) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως: Αντιβαίνει στο άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας [2016/343] το γεγονός ότι δικαστήριο που εκδίδει απόφαση με την οποία κατηγορούμενος καταδικάζεται ερήμην χωρίς να συντρέχει περίπτωση του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας αποφασίζει να κάνει στην απόφασή του μνεία στο δικαίωμα του εν λόγω προσώπου σε νέα δίκη ή άλλο μέσο ένδικης προστασίας σύμφωνα με το άρθρο 9 αυτής και υποχρεώνει τα πρόσωπα που συλλαμβάνουν τον καταδικασθέντα να του επιδώσουν αντίγραφο της εν λόγω αποφάσεως;

3) Ποιο είναι το πρώτο και ποιο το τελευταίο πιθανό χρονικό σημείο κατά το οποίο το δικαστήριο πρέπει να αποφασίσει αν η διεξαχθείσα ερήμην του κατηγορουμένου ποινική διαδικασία δεν πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας [2016/343] και πρέπει να λάβει μέτρα ώστε ο κατηγορούμενος να ενημερωθεί για τα δικαιώματά του σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, αυτής;

4) Πρέπει στο πλαίσιο της εκδόσεως της αναφερόμενης στο τρίτο ερώτημα αποφάσεως να λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις του εισαγγελέα και του συνηγόρου του ερήμην κατηγορουμένου;

5) α) Αναφέρεται ο όρος “δυνατότητα [των υπόπτων ή των κατηγορουμένων] να προσβάλουν την απόφαση” στο άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας [2016/343] στο δικαίωμα ασκήσεως ενδίκου μέσου στους ενδιάμεσους βαθμούς κρίσεως ή αναφέρεται στην προσβολή αποφάσεως με ισχύ δεδικασμένου;

β) Ποιο πρέπει να είναι το περιεχόμενο της ενημερώσεως, η οποία πρέπει να γίνει σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας [2016/343] σε πρόσωπο που καταδικάστηκε ερήμην χωρίς να συντρέχουν οι προϋποθέσεις της παραγράφου 2, σχετικά με το δικαίωμα “να ζητήσει νέα δίκη ή να ασκήσει άλλο μέσο ένδικης προστασίας, σύμφωνα με το άρθρο 9”: Αναφέρεται στο δικαίωμα να ασκήσει τέτοιο μέσο ένδικης προστασίας όταν προσβάλλει την ερήμην του καταδικαστική απόφαση ή στο δικαίωμα να υποβάλει τέτοια αίτηση, η βασιμότητα της οποίας πρέπει να κριθεί σε μεταγενέστερο χρονικό σημείο;

6) Ποιο είναι το περιεχόμενο της εκφράσεως “δικαίωμα σε […] άλλο ένδικο μέσο προστασίας που επιτρέπει [την επί της ουσίας επανεξέταση] της υπόθεσης, περιλαμβανομένης της εξέτασης νέων αποδεικτικών στοιχείων, και που ενδέχεται να οδηγήσει σε ανατροπή της αρχικής απόφασης” στο άρθρο 9, πρώτη περίοδος, της οδηγίας [2016/343];

7) Είναι συμβατή με το άρθρο 8, παράγραφος 4, και το άρθρο 9 της οδηγίας [2016/343] εθνική διάταξη –το άρθρο 423, παράγραφος 3, του NPK– η οποία απαιτεί την αυτοπρόσωπη εμφάνιση του ερήμην καταδικασθέντος ως υποχρεωτική προϋπόθεση για να εξεταστεί και να γίνει δεκτή αίτηση για νέα δίκη;

8) Εφαρμόζονται το άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, και το άρθρο 9 της οδηγίας [2016/343] σε πρόσωπα που έχουν αθωωθεί;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, στοιχεία α′ και β′, επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος, στοιχεία α′ και β′, καθώς και επί του τρίτου, του πέμπτου, του έκτου και του εβδόμου προδικαστικού ερωτήματος

35 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, στοιχεία α′ και β′, το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, στοιχεία α′ και β′, καθώς και το τρίτο, το πέμπτο, το έκτο και το έβδομο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, σε συνδυασμό με το άρθρο 9 της οδηγίας 2016/343, έχει την έννοια ότι:

– πρόσωπο που καταδικάστηκε ερήμην σε στερητική της ελευθερίας ποινή παρότι δεν πληρούνταν οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας πρέπει, κατά τον χρόνο της σύλληψής του προς εκτέλεση της ποινής αυτής, να ενημερωθεί, αφενός, για την ερήμην εκδοθείσα απόφαση λαμβάνοντας, μεταξύ άλλων, αντίγραφο ολόκληρης της απόφασης και, αφετέρου, για τα διαθέσιμα μέσα ένδικης προστασίας, και

– η ίδια οδηγία εμποδίζει, μετά την εκπνοή της προθεσμίας για την άσκηση έφεσης κατά της ερήμην εκδοθείσας απόφασης, το μόνο μέσο ένδικης προστασίας που έχει στη διάθεσή του ο ενδιαφερόμενος να συνίσταται στην υποβολή, ενώπιον δικαστηρίου διαφορετικού από αυτό που εξέδωσε την απόφαση και υπό την προϋπόθεση της εμφάνισης ενώπιόν του, αίτησης επανάληψης της ποινικής διαδικασίας.

36 Υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο της 1, σκοπός της οδηγίας 2016/343 είναι η θέσπιση κοινών ελάχιστων κανόνων σχετικά με ορισμένα στοιχεία των ποινικών διαδικασιών, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και το «δικαίωμα παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του». Όπως ρητώς επιβεβαιώνει η αιτιολογική σκέψη 33 της οδηγίας, το δικαίωμα αυτό αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο του θεμελιώδους δικαιώματος σε δίκαιη δίκη [απόφαση της 19ης Μαΐου 2022, Spetsializirana prokuratura (Δίκη φυγόδικου), C-569/20, EU:C:2022:401, σκέψη 25].

37 Το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 2016/343 επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να διασφαλίζουν την τήρηση του εν λόγω δικαιώματος. Εντούτοις, δυνάμει των παραγράφων 2 και 4 του άρθρου αυτού, τα κράτη μέλη μπορούν, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να προβλέπουν τη διεξαγωγή ερήμην δίκης [απόφαση της 19ης Μαΐου 2022, Spetsializirana prokuratura (Δίκη φυγόδικου), C-569/20, EU:C:2022:401, σκέψη 26].

38 Το άρθρο 8, παράγραφοι 2 και 4, προβλέπει, κατ' ουσίαν, δυνατότητα έκδοσης ερήμην και εκτελεστής απόφασης έναντι των υπόπτων και των κατηγορουμένων που δεν έχουν ενημερωθεί για την ερήμην αυτών δίκη ή οι οποίοι, αν και έχουν ενημερωθεί σχετικώς, δεν έχουν ενημερωθεί για τις συνέπειες της μη παράστασης ούτε εκπροσωπούνται από εξουσιοδοτημένο δικηγόρο, αλλά και υποχρέωση, όταν τα πρόσωπα αυτά ενημερώνονται για την ανωτέρω απόφαση, «ειδικότερα όταν συλλαμβάνονται», να ενημερώνονται ομοίως για το σύνολο των μέσων ένδικης προστασίας που έχουν στη διάθεσή τους έναντι της εν λόγω απόφασης.

39 Δυνάμει του άρθρου 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2016/343, τα πρόσωπα ως προς τα οποία έχει εκδοθεί ερήμην απόφαση παρότι δεν πληρούνταν οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας πρέπει να λαμβάνουν γνώση «της δυνατότητας να προσβάλουν την απόφαση και του δικαιώματος να ζητήσουν νέα δίκη ή να ασκήσουν άλλο μέσο ένδικης προστασίας, σύμφωνα με το άρθρο 9».

40 Το πεδίο εφαρμογής του εν λόγω άρθρου 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, πρέπει να ερμηνευθεί λαμβανομένων υπόψη του γράμματος και του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται η διάταξη αυτή, καθώς και των σκοπών που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος η εν λόγω διάταξη [πρβλ. απόφαση της 19ης Μαΐου 2022, Spetsializirana prokuratura (Δίκη φυγόδικου), C-569/20, EU:C:2022:401, σκέψη 32 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

41 Όσον αφορά το γράμμα της διάταξης αυτής, επισημαίνεται, πρώτον, ότι από τη φράση «ειδικότερα όταν συλλαμβάνονται» προκύπτει ότι, μολονότι δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο ένα πρόσωπο που έχει καταδικαστεί ερήμην σε στερητική της ελευθερίας ποινή να ενημερωθεί για την καταδίκη αυτή χωρίς να έχει συλληφθεί προς εκτέλεση της εν λόγω ποινής, εντούτοις, το πρόσωπο αυτό πρέπει, εάν συλληφθεί, να ενημερωθεί, κατά τον χρόνο αυτόν, για την ύπαρξη της εν λόγω καταδίκης εφόσον η πληροφορία αυτή δεν του είχε παρασχεθεί προηγουμένως.

42 Δεύτερον, από το γράμμα του άρθρου 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2016/343 προκύπτει επίσης ότι ο ενδιαφερόμενος, όταν ενημερώνεται για την ύπαρξη ερήμην καταδικαστικής απόφασης, στην περίπτωση που προβλέπει η διάταξη αυτή, ήτοι όταν έχει εκδοθεί ερήμην απόφαση παρότι δεν πληρούνταν οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας, πρέπει να λαμβάνει επίσης γνώση «της δυνατότητας να προσβάλ[ει] την απόφαση και του δικαιώματος να ζητήσ[ει] νέα δίκη ή να ασκήσ[ει] άλλο μέσο ένδικης προστασίας, σύμφωνα με το άρθρο 9 [της οδηγίας]».

43 Από τη διατύπωση αυτή μπορούν να εξαχθούν δύο συγκλίνοντα στοιχεία. Αφενός, η αναφορά στη δυνατότητα προσβολής της ερήμην απόφασης, η οποία παρουσιάζεται ως διακριτό και αυτοτελές δικονομικό στοιχείο σε σχέση με το «δικαίωμα σε νέα δίκη ή άλλο ένδικο μέσο προστασίας», καταδεικνύει ότι τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να θεσπίσουν διαδικασία που προηγείται της νέας δίκης ή της άσκησης άλλου μέσου ένδικης προστασίας κατά το άρθρο 9 της οδηγίας 2016/343. Μια τέτοια διαδικασία μπορεί να έχει ως σκοπό να αποδειχθεί ότι δεν πληρούνταν οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας και ότι, κατά συνέπεια, επιβάλλεται η διεξαγωγή νέας δίκης ή η άσκηση «άλλου μέσου ένδικης προστασίας».

44 Αφετέρου, από τη χρήση του συμπλεκτικού συνδέσμου «ή» στη φράση «δικαίωμα σε νέα δίκη ή άλλο ένδικο μέσο προστασίας», προκύπτει ότι τα κράτη μέλη έχουν την επιλογή να προβλέψουν είτε την επανάληψη της ποινικής διαδικασίας υπό μορφή διεξαγωγής νέας δίκης είτε την άσκηση «άλλου μέσου ένδικης προστασίας», το οποίο, σύμφωνα με το άρθρο 9 της οδηγίας 2016/343, πρέπει να ισοδυναμεί με νέα δίκη, ήτοι να επιτρέπει την επί της ουσίας επανεξέταση της υπόθεσης, περιλαμβανομένης της εξέτασης νέων αποδεικτικών στοιχείων, και να μπορεί να οδηγήσει σε ανατροπή της αρχικής απόφασης [πρβλ. απόφαση της 19ης Μαΐου 2022, Spetsializirana prokuratura (Δίκη φυγόδικου), C-569/20, EU:C:2022:401, σκέψη 59).

45 Τρίτον, από το γράμμα του άρθρου 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2016/343 προκύπτει ότι ο νομοθέτης της Ένωσης δεν προσδιόρισε με ποιον ακριβώς τρόπο πρέπει να παρέχονται οι πληροφορίες σχετικά με το «δικαίωμα σε νέα δίκη ή άλλο ένδικο μέσο προστασίας» (απόφαση VB, σκέψη 27). Ειδικότερα, η διάταξη αυτή δεν προβλέπει ότι οι οικείες

πληροφορίες πρέπει να μνημονεύονται στην ερήμην εκδιδόμενη απόφαση. Ομοίως, δεν προκύπτει ότι το δικαστήριο που εκδίδει την απόφαση αυτή υποχρεούται, δυνάμει της οδηγίας, να προσδιορίσει, στην απόφαση ή σε συνημμένη σε αυτήν διαταγή, ποια αρχή οφείλει να κοινοποιήσει τις πληροφορίες αυτές και με ποιον τρόπο πρέπει να το πράξει.

46 Επομένως, η οδηγία 2016/343 δεν αντιτίθεται στη θέσπιση από κράτος μέλος δικονομικού καθεστώτος το οποίο δεν οδηγεί αυτομάτως στην επανάληψη της ποινικής διαδικασίας, αλλά απαιτεί από τους ερήμην καταδικασθέντες που επιθυμούν την επανάληψη της διαδικασίας αυτής να υποβάλουν σχετική αίτηση ενώπιον δικαστηρίου, διαφορετικού από εκείνο που εξέδωσε την ερήμην απόφαση, προκειμένου το άλλο αυτό δικαστήριο να εξακριβώσει εάν πληρούται η προϋπόθεση από την οποία εξαρτάται το δικαίωμα σε νέα δίκη, ήτοι η μη συνδρομή των προϋποθέσεων του άρθρου 8, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας. Ένα τέτοιο καθεστώς είναι συμβατό με την οδηγία υπό την προϋπόθεση, αφενός, ότι η διαδικασία με αντικείμενο αίτηση επανάληψης της δίκης επιτρέπει πράγματι τη διεξαγωγή νέας δίκης σε όλες τις περιπτώσεις στις οποίες, κατόπιν εξακριβώσεως, διαπιστώνεται ότι δεν πληρούνταν οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας και, αφετέρου, ότι ο ερήμην καταδικασθείς, όταν ενημερώνεται για την καταδίκη του, ενημερώνεται επίσης για την ύπαρξη της διαδικασίας αυτής.

47 Το αποτέλεσμα που προκύπτει από την εξέταση του γράμματος του άρθρου 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2016/343, όπως εκτίθεται στη σκέψη 46 της παρούσας απόφασης, επιβεβαιώνεται από το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η διάταξη αυτή.

48 Συναφώς, επισημαίνεται ότι ενδεχόμενη ερμηνεία της εν λόγω διάταξης υπό την έννοια ότι το δικαίωμα σε νέα δίκη πρέπει κατ' ανάγκην να αναγνωρίζεται, χωρίς περαιτέρω εξέταση, στον ερήμην καταδικασθέντα άμα τη ενημερώσει του για την ύπαρξη της καταδικαστικής αυτής απόφασης δεν συμβιβάζεται με το άρθρο 4α της απόφασης-πλαισίου 2002/584. Πράγματι, το εν λόγω άρθρο παρουσιάζει, σε περίπτωση έκδοσης ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, λειτουργική σύνδεση με το άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2016/343 και, ως εκ τούτου, αποτελεί στοιχείο του σχετικού πλαισίου το οποίο είναι κρίσιμο για την ερμηνεία του τελευταίου αυτού άρθρου. Το άρθρο 4α της απόφασης-πλαισίου 2002/584 προβλέπει στην παράγραφο 1, στοιχείο δ′, σημείο ii, καθώς και στην παράγραφο 3 τη δυνατότητα θέσπισης διαδικασίας με αντικείμενο αίτηση για νέα δίκη. Επομένως, η δυνατότητα αυτή θα ήταν άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας εάν τα κράτη μέλη ήταν υποχρεωμένα να αναγνωρίζουν το δικαίωμα σε νέα δίκη άμα τη ενημερώσει του ενδιαφερομένου για την ύπαρξη της ερήμην καταδικαστικής εις βάρος του απόφασης.

49 Εξάλλου, τυχόν ερμηνεία του άρθρου 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2016/343 υπό την έννοια ότι η διάταξη αυτή απαιτεί την άμεση αναγνώριση του δικαιώματος σε νέα δίκη δεν θα λάμβανε δεόντως υπόψη το πλαίσιο της ελάχιστης εναρμόνισης στο οποίο εντάσσεται η εν λόγω διάταξη. Δεδομένου ότι η οδηγία 2016/343 παρέχει ελάχιστες μόνον διευκρινίσεις ως προς τα μέσα ένδικης προστασίας που πρέπει να υφίστανται σε περίπτωση έκδοσης ερήμην απόφασης χωρίς να πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας, εναπόκειται, δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας, στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να καθορίσει τα εν λόγω μέσα ένδικης προστασίας.

50 Επομένως, το δίκαιο της Ένωσης καταλείπει περιθώριο εκτιμήσεως στα κράτη μέλη για τη διαμόρφωση του εθνικού δικονομικού δικαίου, υπό την προϋπόθεση ωστόσο ότι το δικονομικό καθεστώς που θεσπίζει ο εθνικός νομοθέτης δεν μπορεί να είναι λιγότερο ευνοϊκό για την άσκηση, εκ μέρους των ιδιωτών, των δικαιωμάτων που απονέμει το δίκαιο της Ένωσης απ' ό,τι για την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει το εθνικό δίκαιο (αρχή της ισοδυναμίας) και ότι

το καθεστώς αυτό δεν πρέπει να διαμορφώνεται κατά τρόπο που να καθιστά πρακτικώς αδύνατη ή υπέρμετρα δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει το δίκαιο της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας) (πρβλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 23ης Νοεμβρίου 2023, Provident Polska, C-321/22, EU:C:2023:911, σκέψη 61 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

51 Το αποτέλεσμα που προκύπτει από την εξέταση του γράμματος του άρθρου 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2016/343 είναι επίσης συμβατό με τον σκοπό της οδηγίας.

52 Ο σκοπός αυτός συνίσταται, όπως εκτίθεται στις αιτιολογικές σκέψεις 9 και 10 της οδηγίας, στην ενίσχυση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, στην ενίσχυση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών και στη συνακόλουθη ενίσχυση της εμπιστοσύνης κάθε κράτους μέλους στα συστήματα απονομής ποινικής δικαιοσύνης των άλλων κρατών μελών [απόφαση της 19ης Μαΐου 2022, Spetsializirana prokuratura (Δίκη φυγόδικου), C-569/20, EU:C:2022:401, σκέψη 36].

53 Η ερμηνεία του άρθρου 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2016/343 υπό την έννοια ότι η διάταξη αυτή δεν αντιτίθεται σε δικονομικό καθεστώς στο πλαίσιο του οποίου ο ερήμην καταδικασθείς, όταν λαμβάνει γνώση της καταδίκης του, δεν ενημερώνεται σχετικά με το δικαίωμα σε νέα δίκη, αλλά σχετικά με τη δυνατότητα να ζητήσει νέα δίκη ενώπιον δικαστηρίου το οποίο θα εξετάσει εάν πληρούται η προϋπόθεση για τη διεξαγωγή νέας δίκης, ήτοι η μη συνδρομή των προϋποθέσεων του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2016/343, είναι ικανή να συμβάλει στην επίτευξη του σκοπού της ενίσχυσης του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, υπό τον όρο ότι το δικονομικό αυτό σύστημα πληροί τις προϋποθέσεις περί των οποίων γίνεται λόγος στη σκέψη 46 της παρούσας απόφασης, ήτοι, ιδίως, ότι συνεπάγεται κατ' ανάγκην τη διεξαγωγή νέας δίκης σε περίπτωση που δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας χωρίς το δικαστήριο που είναι αρμόδιο για την εξέταση του αιτήματος διεξαγωγής μιας τέτοιας δίκης να μπορεί να απορρίψει το εν λόγω αίτημα βάσει κριτηρίων διαφορετικών από εκείνα που προβλέπονται στην τελευταία αυτή διάταξη.

54 Εν προκειμένω, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει εάν, λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω διευκρινίσεων, το δικονομικό καθεστώς που έχει θεσπίσει ο Βούλγαρος νομοθέτης είναι συμβατό με την οδηγία 2016/343. Πάντως, το Δικαστήριο μπορεί να παράσχει χρήσιμα στοιχεία για την εκτίμηση αυτή (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 5ης Μαΐου 2022, BV, C-570/20, EU:C:2022:348, σκέψη 44 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

55 Από τις πληροφορίες που περιλαμβάνονται στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι, σε περιπτώσεις όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η βουλγαρική νομοθεσία απονέμει στο Varhoven kasatsionen sad (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) αποκλειστική αρμοδιότητα για την εξέταση των αιτήσεων επανάληψης της ποινικής διαδικασίας, οι οποίες συνιστούν, κατ' ουσίαν, αιτήσεις για νέα δίκη. Οι ερήμην καταδικασθέντες στο εν λόγω κράτος μέλος μπορούν να υποβάλουν την αίτηση αυτή εντός προθεσμίας έξι μηνών από την ημερομηνία που έλαβαν γνώση της ερήμην εκδοθείσας απόφασης, προθεσμία που υπερβαίνει αυτήν εντός της οποίας μπορεί να ασκηθεί έφεση κατά της εν λόγω απόφασης.

56 Συναφώς, πρέπει να διευκρινιστεί, κατ' αρχάς, ότι, σε περίπτωση διεξαγωγής νέας δίκης κατόπιν διαδικασίας με αντικείμενο αίτηση επανάληψης της ποινικής διαδικασίας, μόνον η απόφαση που εκδίδεται κατά το πέρας της νέας δίκης συνιστά, άμα τη αποκτήσει ισχύος δεδικασμένου, την τελική απόφαση ως προς το εάν ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος έχει τελέσει αξιόποινη πράξη, κατά την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας 2016/343, υπό το πρίσμα της αιτιολογικής της σκέψης

12. Κατά συνέπεια, μια διαδικασία με αντικείμενο αίτηση επανάληψης της ποινικής διαδικασίας, όπως αυτή που προβλέπει το βουλγαρικό δίκαιο, αποτελεί μέρος των σταδίων της ποινικής διαδικασίας στα οποία εφαρμόζεται η οδηγία.

57 Εν συνεχεία, από τις σκέψεις 46 και 50 της παρούσας απόφασης προκύπτει ότι η θέσπιση μιας τέτοιας διαδικασίας επανάληψης της ποινικής διαδικασίας, η οποία δεν συνεπάγεται, αφ' εαυτής, νέα δίκη, αλλά ενδέχεται να οδηγήσει σε τέτοια δίκη, δεν αντιβαίνει στην οδηγία 2016/343, υπό την προϋπόθεση ότι η διαδικασία αυτή πληροί το σύνολο των απαιτήσεων που απορρέουν από την αρχή της αποτελεσματικότητας και είναι επίσης σύμφωνη με την αρχή της ισοδυναμίας.

58 Όσον αφορά την αρχή της ισοδυναμίας, φαίνεται, υπό την επιφύλαξη της εξακρίβωσης στην οποία πρέπει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, ότι κάθε ερήμην καταδικασθείς έχει υπό τους ίδιους όρους πρόσβαση στη διαδικασία με αντικείμενο αίτηση επανάληψης της ποινικής διαδικασίας την οποία προβλέπει το άρθρο 423 του NPK. Υπό τις συνθήκες αυτές, μπορεί να γίνει δεκτό ότι τηρείται η αρχή της ισοδυναμίας.

59 Όσον αφορά την αρχή της αποτελεσματικότητας, πρέπει, πρώτον, να διασφαλίζεται ότι η διαδικασία με αντικείμενο αίτηση επανάληψης της ποινικής διαδικασίας οδηγεί στην αναγνώριση του δικαιώματος σε νέα δίκη σε όλες τις περιπτώσεις στις οποίες δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2016/343. Πράγματι, ο ερήμην καταδικασθείς μπορεί να στερηθεί του δικαιώματος σε νέα δίκη μόνον εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας [πρβλ. απόφαση της 19ης Μαΐου 2022, Spetsializirana prokuratura (Δίκη φυγόδικου), C-569/20, EU:C:2022:401, σκέψη 31].

60 Όπως, όμως, προκύπτει από τη σκέψη 44 της απόφασης που δημοσιεύθηκε σήμερα στην υπόθεση C-644/23, Stangalov, φαίνεται, υπό την επιφύλαξη της εξακρίβωσης στην οποία πρέπει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, ότι η διαδικασία με αντικείμενο αίτηση επανάληψης της ποινικής διαδικασίας, όπως αυτή που θέσπισε εν προκειμένω ο Βούλγαρος νομοθέτης, δεν παρέχει τέτοια εγγύηση.

61 Δεύτερον, όσον αφορά την τήρηση της αρχής της αποτελεσματικότητας, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει εάν το βουλγαρικό δικονομικό δίκαιο εγγυάται ότι ο ερήμην καταδικασθείς λαμβάνει, κατά τον χρόνο κατά τον οποίο ενημερώνεται για την ύπαρξη της καταδικαστικής απόφασης ή σε σύντομο χρονικό διάστημα από την ημερομηνία αυτή, αντίγραφο ολόκληρης της ερήμην εκδοθείσας απόφασης και ενημέρωση σε σχέση με τα δικονομικά δικαιώματά του, μεταξύ άλλων ως προς τη δυνατότητα υποβολής αίτησης επανάληψης της ποινικής διαδικασίας καθώς και το δικαστήριο ενώπιον του οποίου πρέπει να υποβληθεί η αίτηση αυτή και τη σχετική προς τούτο προθεσμία.

62 Πάντως, στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, το αιτούν δικαστήριο αναφέρει ότι το βουλγαρικό δίκαιο δεν περιέχει καμία διάταξη που να απαιτεί ρητώς την κοινοποίηση τέτοιων πληροφοριών στους ερήμην καταδικασθέντες.

63 Τρίτον, η διαδικασία με αντικείμενο αίτηση για νέα δίκη πρέπει να οργανώνεται κατά τρόπον ώστε να διασφαλίζεται η ταχεία εξέταση της αίτησης αυτής, προκειμένου να μπορεί να διαπιστωθεί το συντομότερο δυνατόν εάν η ερήμην δίκη διεξήχθη χωρίς να πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2016/343. Πράγματι, όπως προκύπτει από το άρθρο 8, παράγραφος 4, και από το άρθρο 9 της οδηγίας, η ίδια η ύπαρξη του δικαιώματος σε νέα δίκη εξαρτάται από τη διαπίστωση ότι δεν πληρούνταν οι προϋποθέσεις αυτές. Όταν κράτος μέλος θεσπίζει δικονομικό καθεστώς στο πλαίσιο του οποίου δεν έχει ακόμη

κριθεί, όταν ο ενδιαφερόμενος ενημερώνεται για την ύπαρξη ερήμην καταδικαστικής εις βάρος του απόφασης, εάν η καταδικαστική αυτή απόφαση εκδόθηκε χωρίς να πληρούνται οι εν λόγω προϋποθέσεις, εναπόκειται στο εν λόγω κράτος μέλος να διασφαλίσει ότι η εξέταση αυτή θα πραγματοποιηθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα από την υποβολή της αίτησης για νέα δίκη, ειδάλλως παραβιάζεται η αρχή της αποτελεσματικότητας.

64 Η απαίτηση αυτή ταχύτητας είναι σημαντική κατά μείζονα λόγο καθόσον το άρθρο 8, παράγραφος 4, της οδηγίας 2016/343 προβλέπει, όπως διαλαμβάνεται και στην αιτιολογική σκέψη 39 αυτής, ότι οι αποφάσεις που εκδίδονται ερήμην χωρίς να πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας μπορούν να είναι εκτελεστές. Λαμβανομένης υπόψη της δυνατότητας αυτής εκτέλεσης των ποινών που επιβάλλονται ερήμην, είναι αναγκαίο, προκειμένου να διαφυλαχθεί η πρακτική αποτελεσματικότητα των αιτήσεων για νέα δίκη, η εξέταση των αιτήσεων αυτών να συνοδεύεται από εκτίμηση του κατά πόσον απαιτείται ο αιτών να παραμείνει υπό κράτηση, υποχρέωση η οποία μνημονεύεται εξάλλου στο άρθρο 4α, παράγραφος 3, της απόφασης-πλαισίου 2002/584.

65 Εν προκειμένω, το άρθρο 423, παράγραφοι 2 και 4, του NPK φαίνεται να προβλέπει μια τέτοια εξέταση, το αποτέλεσμα, ωστόσο, της οποίας περιλαμβάνεται μόνον στην απόφαση περί επαναλήψεως της ποινικής διαδικασίας. Στο πλαίσιο μιας τέτοιας διάρθρωσης του εθνικού δικονομικού δικαίου, είναι απαραίτητο η απόφαση επί της αιτήσεως αυτής επαναλήψεως να εκδίδεται το ταχύτερο δυνατό ώστε να τηρείται η αρχή της αποτελεσματικότητας.

66 Τέταρτον, η αρχή της αποτελεσματικότητας απαιτεί ο ενδιαφερόμενος να είναι σε θέση να εκφράσει αυτοπροσώπως ή μέσω δικηγόρου την άποψή του σχετικά με το εάν η ερήμην δίκη διεξήχθη χωρίς να πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2016/343. Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 44 έως 47 των προτάσεών του, οι παρατηρήσεις τόσο της εισαγγελίας όσο και της υπεράσπισης μπορούν να ασκήσουν καθοριστική επιρροή στην εκτίμηση του ζητήματος αυτού και, επομένως, να είναι καθοριστικές για την έκβαση της διαδικασίας με αντικείμενο αίτηση για νέα δίκη. Ως εκ τούτου, το θεμελιώδες δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και, κατ' επέκταση, η αποτελεσματικότητα της διαδικασίας με αντικείμενο αίτηση για νέα δίκη, σκοπός της οποίας είναι ακριβώς η διασφάλιση του σεβασμού του θεμελιώδους αυτού δικαιώματος, θα υπονομευόταν εάν ο ερήμην καταδικασθείς δεν είχε τη δυνατότητα να εκθέσει συναφώς την άποψή του.

67 Πάντως, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 60 έως 62 των προτάσεών του, η εν λόγω δυνατότητα του ερήμην καταδικασθέντος να υποβάλει τις παρατηρήσεις του προκειμένου να εκτιμηθεί εάν συνέτρεχαν ή όχι οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2016/343 δεν μπορεί να εκληφθεί υπό την έννοια ότι συνεπάγεται την υποχρέωση του ενδιαφερομένου να εμφανιστεί αυτοπροσώπως ενώπιον του δικαστηρίου που εξετάζει την οικεία αίτηση.

68 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως επισημαίνεται στη σκέψη 41 της παρούσας απόφασης, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο ο ερήμην καταδικασθείς να λάβει γνώση της καταδικαστικής αυτής απόφασης χωρίς να έχει συλληφθεί. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η υποχρέωση του ενδιαφερομένου να εμφανιστεί αυτοπροσώπως ενώπιον του δικαστηρίου στο οποίο έχει υποβάλει αίτηση για νέα δίκη ισοδυναμεί, όπως έκρινε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, του οποίου η νομολογία πρέπει, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 47 και 48 της οδηγίας 2016/343, να λαμβάνεται υπόψη [πρβλ. απόφαση της 4ης Ιουλίου 2024, FP κ.λπ. (Δίκη μέσω τηλεδιάσκεψης), C-760/22, EU:C:2024:574, σκέψεις 22 έως 24], με το να υποχρεωθεί ένα πρόσωπο που παραμένει ελεύθερο να φυλακιστεί προκειμένου να

επωφεληθεί του δικαιώματος σε νέα δίκη, πράγμα που θα ήταν ασυμβίβαστο με το θεμελιώδες δικαίωμα σε δίκαιη δίκη (αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 14ης Δεκεμβρίου 1999, Khalfaoui κατά Γαλλίας, CE:ECHR:1999:1214JUD003479197, § 49, και της 13ης Φεβρουαρίου 2001, Krombach κατά Γαλλίας, CE:ECHR:2001:0213JUD002973196, § 87).

69 Σύμφωνα με την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, από το άρθρο 423, παράγραφος 3, του NPK προκύπτει ότι, σε περίπτωση μη αυτοπρόσωπης εμφάνισης του ενδιαφερομένου ενώπιον του Varhoven kasatsionen sad (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου), η υποβληθείσα από αυτόν αίτηση επανάληψης της ποινικής διαδικασίας τίθεται στο αρχείο, εκτός αν συντρέχει «αποχρών λόγος» για τη μη αυτοπρόσωπη εμφάνιση. Πρέπει να γίνει δεκτό ότι μια τέτοια υποχρέωση αυτοπρόσωπης εμφάνισης μπορεί να καταστήσει υπέρμετρα δυσχερή την άσκηση από τους ενδιαφερομένους του «δικαιώματος να ζητήσουν νέα δίκη ή να ασκήσουν άλλο μέσο ένδικης προστασίας, σύμφωνα με το άρθρο 9 [της οδηγίας 2016/343]», το οποίο προβλέπεται στο άρθρο 8, παράγραφος 4, της οδηγίας.

70 Τέλος, μετά την εξέταση της συμβατότητας του άρθρου 423 του NPK με την οδηγία 2016/343 υπό το πρίσμα των διαφόρων απαιτήσεων που απορρέουν από την αρχή της αποτελεσματικότητας, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο καθώς και σε κάθε άλλο αρμόδιο εθνικό δικαστήριο, σε περίπτωση που επιβεβαιωθεί συναφώς η ανεπάρκεια της εθνικής νομοθεσίας, να εκτιμήσει εάν είναι, παρά ταύτα, δυνατή η ερμηνεία της νομοθεσίας αυτής και, ειδικότερα, του άρθρου 423 του NPK, κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στις εν λόγω απαιτήσεις.

71 Επομένως, εναπόκειται στα εθνικά δικαστήρια, όπως εκτίθεται στη σκέψη 45 της απόφασης που εκδόθηκε σήμερα στην υπόθεση C-644/23, Stangalov, να εξετάσουν εάν το άρθρο 423, παράγραφος 1, του NPK μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο ώστε ο προβλεπόμενος σε αυτό αποκλεισμός από το δικαίωμα σε νέα δίκη να έχει εφαρμογή μόνον στις περιπτώσεις στις οποίες πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2016/343.

72 Στα εν λόγω εθνικά δικαστήρια εναπόκειται επίσης να εξετάσουν εάν οι διατάξεις του βουλγαρικού δικονομικού δικαίου, όπως το άρθρο 15 του NPK, σε συνδυασμό με ειδικότερες διατάξεις, μπορούν να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι από το δίκαιο αυτό συνάγεται επιτακτικώς ότι, κατά τον χρόνο κατά τον οποίο ενημερώνονται για την ύπαρξη ερήμην καταδικαστικής εις βάρος τους απόφασης ή σε σύντομο χρονικό διάστημα από την ημερομηνία αυτή, οι ερήμην καταδικασθέντες πρέπει να ενημερώνονται για τα δικονομικά δικαιώματά τους, ιδίως για τη δυνατότητα υποβολής αίτησης επανάληψης της ποινικής διαδικασίας.

73 Τα εν λόγω εθνικά δικαστήρια μπορούν, εξάλλου, να εξετάσουν εάν η εξαίρεση που προβλέπεται στο άρθρο 423, παράγραφος 3, του NPK, η οποία αφορά την ύπαρξη «αποχρώντος λόγου», μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο που να διασφαλίζει την εξέταση των αιτήσεων επανάληψης της ποινικής διαδικασίας όταν ο αιτών δεν εμφανίζεται αυτοπροσώπως, αλλά εκφράζει την άποψή του μέσω δικηγόρου.

74 Εάν δεν καταστεί δυνατή η σύμφωνη προς τις απαιτήσεις του δικαίου της Ένωσης ερμηνεία της βουλγαρικής νομοθεσίας, τα ίδια εθνικά δικαστήρια οφείλουν να αφήσουν ανεφάρμοστη κάθε εθνική διάταξη αντίθετη προς το άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, και το άρθρο 9 της οδηγίας 2016/343, τα οποία έχουν άμεσο αποτέλεσμα [απόφαση της 19ης Μαΐου 2022, Spetsializirana prokuratura (Δίκη φυγόδικου κατηγορουμένου), C-569/20, EU:C:2022:401, σκέψη 28], χωρίς να υποχρεούνται να ζητήσουν ή να αναμείνουν την προηγούμενη εξαφάνιση

της νομοθετικής διάταξης που δεν συμβιβάζεται με την οδηγία [βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 21ής Οκτωβρίου 2021, ZX (Τακτοποίηση του κατηγορητηρίου), C-282/20, EU:C:2021:874, σκέψεις 40 και 41 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

75 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, στοιχεία α′ και β′, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, στοιχεία α′ και β′, καθώς και στο τρίτο, το πέμπτο, το έκτο και το έβδομο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, σε συνδυασμό με το άρθρο 9 της οδηγίας 2016/343,

έχει την έννοια ότι:

– σε περίπτωση που ένα πρόσωπο καταδικάζεται ερήμην σε στερητική της ελευθερίας ποινή παρότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας, οι διατάξεις αυτές δεν εμποδίζουν, μετά την εκπνοή της προθεσμίας για την άσκηση έφεσης κατά της ερήμην εκδοθείσας απόφασης, να είναι η υποβολή, ενώπιον δικαστηρίου διαφορετικού από εκείνο που εξέδωσε την ερήμην απόφαση, αίτησης για τη διεξαγωγή νέας δίκης το μόνο διαθέσιμο μέσο ένδικης προστασίας, υπό την προϋπόθεση ότι η διαδικασία αυτή είναι σύμφωνη με τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας. Η τελευταία αυτή προϋπόθεση απαιτεί, μεταξύ άλλων, η σχετική με την αίτηση για τη διεξαγωγή νέας δίκης διαδικασία να παρέχει πράγματι τη δυνατότητα διεξαγωγής τέτοιας δίκης σε όλες τις περιπτώσεις στις οποίες διαπιστώνεται, κατόπιν εξακριβώσεως, ότι δεν συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας. Αντιθέτως, η ως άνω προϋπόθεση δεν πληρούται όταν επιβάλλεται στον αιτούντα νέα δίκη, επί ποινή θέσεως της αιτήσεως στο αρχείο, να εμφανιστεί αυτοπροσώπως ενώπιον του αρμοδίου δικαστηρίου·

– σε κράτος μέλος του οποίου η νομοθεσία προβλέπει τέτοια διαδικασία με αντικείμενο αίτηση για νέα δίκη, το άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, σε συνδυασμό με το άρθρο 9 της οδηγίας 2016/343, απαιτεί να λαμβάνει ο ερήμην καταδικασθείς, κατά τον χρόνο κατά τον οποίο ενημερώνεται για την ύπαρξη της καταδικαστικής απόφασης ή σε σύντομο χρονικό διάστημα από την ημερομηνία αυτή, αντίγραφο ολόκληρης της ερήμην εκδοθείσας απόφασης, καθώς και ευχερώς κατανοητή ενημέρωση σχετικά, αφενός, με το δικαίωμά του σε νέα δίκη σε περίπτωση μη συνδρομής των προϋποθέσεων του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας και, αφετέρου, με τη διαδικασία που του παρέχει τη δυνατότητα να ζητήσει τη διεξαγωγή νέας δίκης.

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, στοιχείο γ′

76 Λαμβανομένης υπόψη της απάντησης που δόθηκε στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, στοιχεία α′ και β′, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, στοιχεία α′ και β′, καθώς και στο τρίτο, το πέμπτο, το έκτο και το έβδομο προδικαστικό ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, στοιχείο γ′, δεδομένου ότι το αιτούν δικαστήριο υποβάλλει το ερώτημα αυτό μόνον για την περίπτωση αρνητικής απάντησης στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, στοιχεία α′ και β′.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος, στοιχεία γ′ και δ′, και επί του τετάρτου προδικαστικού ερωτήματος

77 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, στοιχεία γ′ και δ′, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, σε συνδυασμό με το άρθρο 9 και το άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας 2016/343, έχει την έννοια ότι οι επιβαλλόμενες από

την οδηγία απαιτήσεις πληρούνται όταν το δικαστήριο που αποφαίνεται ερήμην εξετάζει το ίδιο εάν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας και κάνει, κατά περίπτωση, μνεία στην ερήμην εκδιδόμενη απόφαση, πλήρες αντίγραφο της οποίας πρέπει να επιδοθεί στον ενδιαφερόμενο μετά τη σύλληψή του, του δικαιώματος του τελευταίου σε νέα δίκη.

78 Με το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά επιπλέον, κατ' ουσίαν, εάν, στο πλαίσιο καθεστώτος στο οποίο το δικαστήριο που διεξάγει ερήμην τη δίκη εξετάζει εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2016/343, είναι αναγκαίο να ακούσει, συναφώς, τόσο την εισαγγελία όσο και τον συνήγορο υπεράσπισης του κατηγορουμένου, ο οποίος, στην περίπτωση αυτή, απουσιάζει.

79 Όπως, όμως, προκύπτει από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, στη Βουλγαρία δεν ισχύει ένα τέτοιο δικονομικό καθεστώς, δεδομένου ότι ο νομοθέτης του κράτους μέλους αυτού θέσπισε ένα καθεστώς στο οποίο το Varhoven kasatsionen sad (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) είναι αποκλειστικώς αρμόδιο να εξετάζει τις αιτήσεις για νέα δίκη και, στο πλαίσιο αυτό, να ελέγχει εάν πληρούνταν οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2016/343. Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι, λόγω των χαρακτηριστικών του δικονομικού αυτού καθεστώτος και παρά την πεποίθησή του ότι οι προϋποθέσεις αυτές δεν πληρούνταν εν προκειμένω, ουδεμία αρμοδιότητα έχει να αποφανθεί επ' αυτού.

80 Όπως προκύπτει, εξάλλου, από την απάντηση που δόθηκε στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, στοιχεία α′ και β′, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, στοιχεία α′ και β′, καθώς και στο τρίτο, το πέμπτο, το έκτο και το έβδομο προδικαστικό ερώτημα, η οδηγία 2016/343 δεν αντιτίθεται σε δικονομικό σύστημα το οποίο δεν απονέμει στο δικαστήριο που διεξάγει ερήμην τη δίκη, αλλά σε διαφορετικό δικαστήριο, την αρμοδιότητα να εξετάσει εάν πληρούνταν οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας.

81 Τούτου λεχθέντος, όπως προκύπτει και από την ανωτέρω απάντηση, είναι σημαντικό ένα τέτοιο καθεστώς να μην αντιβαίνει ούτε στην αρχή της ισοδυναμίας ούτε στην αρχή της αποτελεσματικότητας.

82 Από τις σκέψεις 60, 62 και 69 της παρούσας απόφασης προκύπτει ότι το ισχύον στη Βουλγαρία δικονομικό καθεστώς ενδέχεται να προσκρούει στην αρχή της αποτελεσματικότητας και, κατά συνέπεια, να είναι ασύμβατο προς το δίκαιο της Ένωσης. Επομένως, το αιτούν δικαστήριο θα μπορούσε να βρεθεί ενώπιον μιας κατάστασης στην οποία η επίμαχη εθνική νομοθεσία δεν διασφαλίζει τον σεβασμό του «δικαιώματος [των υπόπτων ή των κατηγορουμένων] να ζητήσουν νέα δίκη ή να ασκήσουν άλλο μέσο ένδικης προστασίας», κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, και του άρθρου 9 της οδηγίας 2016/343, τα οποία έχουν άμεσο αποτέλεσμα [απόφαση της 19ης Μαΐου 2022, Spetsializirana prokuratura (Δίκη φυγόδικου), C-569/20, EU:C:2022:401, σκέψη 28].

83 Σύμφωνα με τη νομολογία που υπομνήσθηκε στη σκέψη 74 της παρούσας απόφασης, σε περίπτωση που δεν είναι δυνατή η σύμφωνη προς τις απαιτήσεις του δικαίου της Ένωσης ερμηνεία της βουλγαρικής νομοθεσίας, το αιτούν δικαστήριο οφείλει να αφήσει ανεφάρμοστη κάθε εθνική διάταξη αντίθετη προς τις διατάξεις του άρθρου 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, και του άρθρου 9 της οδηγίας 2016/343, χωρίς να υποχρεούται να ζητήσει ή να αναμείνει την προηγούμενη εξαφάνιση της νομοθετικής διάταξης που είναι ασυμβίβαστη με την οδηγία αυτή.

84 Υπό τις συνθήκες αυτές, η απάντηση στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, στοιχεία γ′ και δ′, και στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, μπορεί ενδεχομένως να είναι καθοριστική για τη συνέχιση των ποινικών διαδικασιών της κύριας δίκης.

85 Μολονότι η οδηγία 2016/343 δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιβάλλει στο δικαστήριο που δικάζει ερήμην να αποφανθεί, με την απόφασή του, επί του δικαιώματος σε νέα δίκη (απόφαση VB, σκέψη 31], εντούτοις, καταλείπει ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως στα κράτη μέλη ως προς την εφαρμογή της και, επομένως, δεν μπορεί να ερμηνευθεί ούτε υπό την έννοια ότι απαγορεύει στο δικαστήριο αυτό να εξετάσει, στο πλαίσιο δίκης που διεξάγεται ερήμην, εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας και, σε περίπτωση που δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές, να αναφέρει στην απόφασή του ότι ο ενδιαφερόμενος έχει δικαίωμα σε νέα δίκη.

86 Δεδομένου ότι, όπως εκτέθηκε στη σκέψη 66 της παρούσας απόφασης, οι παρατηρήσεις τόσο της εισαγγελίας όσο και της υπεράσπισης μπορούν να ασκήσουν καθοριστική επιρροή στην εκτίμηση του κατά πόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2016/343, το δικαστήριο που διεξάγει ερήμην τη δίκη πρέπει, στο πλαίσιο της εξέτασης που διενεργεί συναφώς, να ακούσει τον δικηγόρο που εκπροσωπεί τον ενδιαφερόμενο, ο οποίος, στην περίπτωση αυτή, απουσιάζει.

87 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, στοιχεία γ′ και δ′, και στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, σε συνδυασμό με το άρθρο 9 και το άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας 2016/343, έχει την έννοια ότι οι επιβαλλόμενες από την οδηγία απαιτήσεις τηρούνται όταν το δικαστήριο που διεξάγει ερήμην τη δίκη εκτιμά το ίδιο, αφού ακούσει συναφώς τόσο την εισαγγελία όσο και την υπεράσπιση, εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας και, σε αρνητική περίπτωση, αναφέρει στην ερήμην εκδιδόμενη απόφαση, πλήρες αντίγραφο της οποίας πρέπει να επιδοθεί στον ενδιαφερόμενο κατά τον χρόνο που αυτός ενημερώνεται για την απόφαση ή σε σύντομο χρονικό διάστημα από την ημερομηνία αυτή, ότι ο ενδιαφερόμενος έχει δικαίωμα σε νέα δίκη.

Επί του ογδόου προδικαστικού ερωτήματος

88 Με το όγδοο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ’ ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, και το άρθρο 9 της οδηγίας 2016/343 έχουν την έννοια ότι εφαρμόζονται όχι μόνον σε περίπτωση ερήμην καταδικαστικής απόφασης αλλά και σε περίπτωση ερήμην αθωωτικής απόφασης.

89 Πράγματι, κατά το αιτούν δικαστήριο, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο αθώωσης του VB. Ως εκ τούτου, ζητεί να διευκρινιστεί, προτού συνεχίσει τη δίκη ερήμην του VB και αποφανθεί επί της ενοχής ή της αθωότητάς του, εάν το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη προστατεύεται επαρκώς σε περίπτωση ερήμην αθωωτικής απόφασης.

90 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, όπως παρατήρησε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 33 και 34 των προτάσεών του, το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, ουσιώδες στοιχείο του οποίου αποτελεί το δικαίωμα παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του, έχει εφαρμογή σε κάθε ποινική διαδικασία η οποία μπορεί να καταλήξει στην έκδοση απόφασης για την αθωότητα ή την ενοχή του κατηγορουμένου. Υπό το πρίσμα των αιτιολογικών σκέψεων 47 και 48 της οδηγίας 2016/343, από τις οποίες προκύπτει ότι, κατά την ερμηνεία της οδηγίας αυτής, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σχετικά με το

άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, η απάντηση στο όγδοο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να στηριχθεί στη νομολογία του δικαστηρίου αυτού, σύμφωνα με την οποία ο κατηγορούμενος έχει το θεμελιώδες δικαίωμα να παρίσταται στη δίκη του σε κάθε περίπτωση, ακόμη και αν το τελικό αποτέλεσμα είναι ευνοϊκό γι' αυτόν (απόφαση του ΕΔΔΑ της 15ης Δεκεμβρίου 2005, Vanyan κατά Ρωσίας, CE:ECHR: 2005: 1215JUD005320399, § 20 έως 25 και 67).

91 Το ευρύ αυτό πεδίο εφαρμογής του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του καταδεικνύεται εξάλλου από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2016/343, το οποίο αναφέρεται στην «απόφαση για την ενοχή ή την αθωότητα του υπόπτου ή κατηγορουμένου».

92 Από το γράμμα αυτό του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2016/343 προκύπτει ότι ο όρος «απόφαση», ο οποίος περιλαμβάνεται στο άρθρο 8, παράγραφος 4, και στο άρθρο 9 της οδηγίας, παραπέμπει σε κάθε απόφαση που, κατόπιν ποινικής διαδικασίας, εκδίδεται σχετικά με την ενοχή ή την αθωότητα του κατηγορουμένου.

93 Πράγματι, το περιεχόμενο του άρθρου 8, παράγραφος 4, και του άρθρου 9 της οδηγίας 2016/343 δεν μπορεί να διαχωριστεί από εκείνο του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας, δεδομένου ότι η μη συνδρομή ακριβώς των προϋποθέσεων του άρθρου 8, παράγραφος 2, θεμελιώνει το «δικαίωμα σε νέα δίκη ή άλλο ένδικο μέσο προστασίας», το οποίο προβλέπεται στο άρθρο 8, παράγραφος 4, και στο άρθρο 9 της οδηγίας.

94 Η ερμηνεία αυτή δεν αναιρείται από την ύπαρξη, στο άρθρο 8, παράγραφος 4, της οδηγίας 2016/343, των όρων «όταν συλλαμβάνονται». Οι όροι αυτοί συνοδεύονται από τη λέξη «ειδικότερα», από την οποία προκύπτει ότι η σύλληψη δεν είναι η μόνη περίπτωση που προβλέπεται στη διάταξη αυτή.

95 Ως εκ τούτου, στο όγδοο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση το άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, και το άρθρο 9 της οδηγίας 2016/343 έχουν την έννοια ότι εφαρμόζονται όχι μόνον σε περίπτωση ερήμην καταδικαστικής απόφασης αλλά και σε περίπτωση ερήμην αθωωτικής απόφασης.

Επί των δικαστικών εξόδων

96 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας (ΕΕ) 2016/343 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας,

έχει την έννοια ότι:

– **σε περίπτωση που ένα πρόσωπο καταδικάζεται ερήμην σε στερητική της ελευθερίας ποινή παρότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας, οι διατάξεις αυτές δεν εμποδίζουν, μετά την εκπνοή της προθεσμίας για την άσκηση έφεσης κατά της ερήμην εκδοθείσας απόφασης, να είναι η υποβολή, ενώπιον δικαστηρίου διαφορετικού από εκείνο που εξέδωσε την ερήμην απόφαση, αίτησης για τη διεξαγωγή νέας δίκης το μόνο διαθέσιμο μέσο ένδικης προστασίας, υπό την προϋπόθεση ότι η διαδικασία αυτή είναι σύμφωνη με τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας. Η τελευταία αυτή προϋπόθεση απαιτεί, μεταξύ άλλων, η σχετική με την αίτηση για τη διεξαγωγή νέας δίκης διαδικασία να παρέχει πράγματι τη δυνατότητα διεξαγωγής τέτοιας δίκης σε όλες τις περιπτώσεις στις οποίες διαπιστώνεται, κατόπιν εξακριβώσεως, ότι δεν συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας. Αντιθέτως, η ως άνω προϋπόθεση δεν πληρούται όταν επιβάλλεται στον αιτούντα νέα δίκη, επί ποινή θέσεως της αιτήσεως στο αρχείο, να εμφανιστεί αυτοπροσώπως ενώπιον του αρμοδίου δικαστηρίου·**

– **σε κράτος μέλος του οποίου η νομοθεσία προβλέπει τέτοια διαδικασία με αντικείμενο αίτηση για νέα δίκη, το άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, σε συνδυασμό με το άρθρο 9 της οδηγίας 2016/343, απαιτεί να λαμβάνει ο ερήμην καταδικασθείς, κατά τον χρόνο κατά τον οποίο ενημερώνεται για την ύπαρξη της καταδικαστικής απόφασης ή σε σύντομο χρονικό διάστημα από την ημερομηνία αυτή, αντίγραφο ολόκληρης της ερήμην εκδοθείσας απόφασης, καθώς και ευχερώς κατανοητή ενημέρωση σχετικά, αφενός, με το δικαίωμά του σε νέα δίκη σε περίπτωση μη συνδρομής των προϋποθέσεων του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας και, αφετέρου, με τη διαδικασία που του παρέχει τη δυνατότητα να ζητήσει τη διεξαγωγή νέας δίκης.**

2) **Το άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, σε συνδυασμό με το άρθρο 9 και το άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας 2016/343,**

έχει την έννοια ότι:

οι επιβαλλόμενες από την οδηγία απαιτήσεις τηρούνται όταν το δικαστήριο που διεξάγει ερήμην τη δίκη εκτιμά το ίδιο, αφού ακούσει συναφώς τόσο την εισαγγελία όσο και την υπεράσπιση, εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας και, σε αρνητική περίπτωση, αναφέρει στην ερήμην εκδιδόμενη απόφαση, πλήρες αντίγραφο της οποίας πρέπει να επιδοθεί στον ενδιαφερόμενο κατά τον χρόνο που αυτός ενημερώνεται για την απόφαση ή σε σύντομο χρονικό διάστημα από την ημερομηνία αυτή, ότι ο ενδιαφερόμενος έχει δικαίωμα σε νέα δίκη.

3) **Το άρθρο 8, παράγραφος 4, δεύτερη περίοδος, και το άρθρο 9 της οδηγίας 2016/343**

έχουν την έννοια ότι:

εφαρμόζονται όχι μόνον σε περίπτωση ερήμην καταδικαστικής απόφασης αλλά και σε περίπτωση ερήμην αθωωτικής απόφασης.

(υπογραφές)